TOGETHER WE CAN TRANSFORM THAILAND

THAILAND ECONOMIC MONITOR

RESTORING INCOMES RECOVERING JOBS

January 2021

WORLD BANK GROUP

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การพัฒนาในระยะที่ผ่านมา

โควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจไทยที่อ่อนแออยู่แล้วก่อนที่จะมีการระบาดของโควิด-19 ทั่วโลก ความตึงเครียดทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ความไม่แน่นอนทางการเมืองภายในประเทศ และปัญหาภัยแห้งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัวลงในปี 2562 และในต้นปี 2563 ในขณะที่การควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 ภายในประเทศไทยประสบความสำเร็จ แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจยังคงปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน อุปสงค์ในตลาดโลกที่อ่อนแอ การเข้ามาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องหยุดชะงัก และข้อจำกัดในการเดินทางภายในประเทศได้กดดันการส่งออกสินค้าและบริการ รวมทั้งการบริโภคภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชนได้ลดลงเช่นกัน ท่ามกลางความไม่แน่นอนที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องในแนวโน้มระยะกลางสำหรับการส่งออกและการเติบโต

อย่างไรก็ตามภาวะการณ์เศรษฐกิจล่าสุดกำลังแสดงให้เห็นถึงสัญญาการฟื้นตัว เศรษฐกิจไทยหดตัวลงร้อยละ 6.4 ในไตรมาสที่ 3 ของปี 2563 (เทียบกับปีก่อน) ซึ่งเป็นการหดตัวลงที่น้อยกว่าในไตรมาสที่ 2 ที่ร้อยละ 12.1 การส่งออกบริการยังคงอ่อนตัวอยู่มาก แต่การผ่อนคลายข้อจำกัดสำหรับการเดินทางภายในประเทศและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐได้ช่วยพยุงเศรษฐกิจบางส่วน ขณะที่ภาคการเกษตรกำลังฟื้นตัวอย่างช้าๆ จากภัยแล้ง อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจไทยคาดการณ์ว่าจะหดตัวลงร้อยละ 6.5 ในปี 2563 ซึ่งเป็นการปรับเพิ่มขึ้นจากการคาดการณ์ในเดือนตุลาคม 2563 เนื่องจากการเติบโตที่ดีกว่าคาดในไตรมาสที่ 3 และความสำเร็จอย่างต่อเนื่องในการควบคุมการระบาดของโควิด-19 อัตราเงินเฟ้อพื้นฐานเพิ่มกลับมาในระดับใกล้เคียงเดิมในไตรมาสที่3 (หลังจากที่ลดลงในไตรมาสก่อนหน้า) ซึ่งสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ในประเทศและมาตรการลดค่าไฟฟ้าและค่าน้ำประปาที่สิ้นสุดลง

บัญชีเดินสะพัดของไทยเกินดุลแคบลงอย่างรวดเร็ว แต่การไหลเข้าของเงินทุนสุทธิในบัญชีการเงินที่หนุนค่าเงินบาทและระดับเงินสำรองระหว่างประเทศยังคงแข็งแกร่ง ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลแคบลงที่ร้อยละ 0.6 ของ GDP ในไตรมาสที่ 2 ของปี 2563 (จากร้อยละ 6.6 ในไตรมาสก่อนหน้า) เนื่องจากรายรับจากการท่องเที่ยวหดตัวลงมาก ในทางกลับกันการไหลเข้าของเม็ดเงินที่มาจากการขายสินทรัพย์ต่างประเทศและการไหลกลับของเงินฝากที่ถืออยู่ในต่างประเทศได้ส่งผลทำให้ค่าเงินบาทแข็งตัว อย่างไรก็ตามเงินบาทได้แข็งค่าขึ้นเพียงเล็กน้อยหากเทียบกับสกุลเงินของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคสำหรับสิ้นไตรมาสที่ 2

แม้ตลาดการเงินจะมีความผันผวนทั่วโลก ระบบการเงินของไทยยังคงมีเสถียรภาพแต่ทว่ายังมีความเปราะบางอยู่ การรักษาสภาพคล่องและการดำรงเงินกองทุนส่วนเพิ่ม รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดทำให้ที่ผ่านมาภาคการเงินสามารถรับมือกับแรงปะทะของวิกฤติการระบาดได้ อย่างไรก็ตามภาคธุรกิจที่เปราะบางยิ่งขึ้นและระดับหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเศรษฐกิจฟื้นตัวช้ากว่าที่คาดการณ์ไว้และภาระชำระหนี้สูงเกินกว่าที่จะชำระคืนได้ หนี้ครัวเรือนของไทยสูงเป็นอันดับสองในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (ร้อยละ 80.2 ต่อ GDP ในเดือนมีนาคม 2563) แม้ว่าสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ทรงตัวอยู่ที่ร้อยละ 3.1 ของสินเชื่อรวม ณ สิ้นเดือนมิถุนายน 2563 แต่ถือว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง โดยปกติสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เป็นตัวชี้วัดตาม ซึ่งแสดงข้อมูลย้อนหลังจากสถานการณ์ปัจจุบัน และมีระดับค่อนข้างสูงสำหรับสินเชื่อที่ให้วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) จึงทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการให้ชำระคืนหนี้สินของ SMEs ที่ได้รับสินเชื่อเพื่อรับมือกับผลกระทบจากโควิด-19 และการถอนมาตรการสนับสนุนทางการเงิน เช่น การขยายเวลาชำระเงินกู้ ในที่สุด

ด้วยอัตราเงินเฟ้อที่ต่ำและเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลง ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงคงอัตราดอกเบี้ยนโยบายไว้ที่ร้อยละ 0.5 เพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ใช้มาตรการเพื่อสนับสนุนเสถียรภาพทางการเงินและดูแลธนาคารและองค์กรที่ไม่ใช่สถาบันการเงินให้มีสภาพคล่องอย่างเพียงพอ ซึ่งรวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อรักษาสภาพคล่องของการระดมทุนในตลาดตราสารหนี้ (Corporate Bond Stabilization Fund: BSF) เพื่อให้เงินกู้ระยะสั้นสูงถึง 4 แสนล้านบาทในการรับประกันสภาพคล่องสำหรับบริษัทที่มีพันธบัตรครบกำหนดไถ่ถอนในปี 2563

การดำเนินมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (soft loan) ให้กับ SMEs ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการระบาดของโควิดแสดงให้เห็นถึงความท้าทาย SMEs มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 40 ของ GDP และประมาณร้อยละ 80 ของการจ้างงานภาคเอกชน แต่หลายรายเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างจำกัด ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้จัดสรรเงินกู้ยืม 5 แสนล้านบาท (ประมาณร้อยละ 3 ของ GDP) ให้กับธนาคารพาณิชย์ เพื่อเป็นเงินทุนสำหรับโครงการสินเชื่อให้กับ SMEs ซึ่งมาตรการนี้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการทางการคลังและการเงินเพื่อเยียวยาและลดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ประมาณร้อยละ 13 ของ GDP) แต่สินเชื่ออนุมัติแล้วของมาตรการดังกล่าวมีปริมาณต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ คิดเป็นเพียงร้อยละ 24 ของยอดสินเชื่อทั้งหมด ในขณะที่การเติบโตของสินเชื่อ SMEs โดยรวมชะลอตัวลง รัฐบาลจึงได้ทบทวนรายละเอียดโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำบางส่วน เพื่อขยายความครอบคลุม แก้ไขปัญหาความเสี่ยงด้านเครดิต และขยายกรอบเวลาการดำเนินการ

การขาดดุลการคลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากรัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายมากขึ้น เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจที่เกิดขึ้นจากโควิด-19 ในปีงบประมาณ 2563 (สิ้นปีที่เดือนกันยายน) รายได้ของรัฐบาลลดลงอันเนื่องมาจากผลกระทบของโควิด-19 ที่มีต่อกิจกรรมด้านการค้าและเศรษฐกิจ และมาตรการนโยบาย เช่น การลดภาษีหัก ณ ที่จ่ายชั่วคราวและการลดอัตราเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมสำหรับ SMEs รายจ่ายภาครัฐที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นผลมาจากมาตรการบรรเทาการระบาดของโรค จึงส่งผลให้รัฐบาลขาดดุลการคลังเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.9 ของ GDP ในปีงบประมาณ 2563 จากร้อยละ 2.3 ของ GDP ในปีงบประมาณ 2562 การขาดดุลได้ถูกชดเชยจากการกู้ยืมในประเทศและทำให้หนี้สาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 49.4 ของ GDP ในเดือนกันยายน 2563 ซึ่งเป็นระดับสูงสุดในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา

มาตรการทางการคลังได้ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนที่เปราะบางที่สุด มาตรการทางการคลังเน้นไปที่การใช้เงินจาก เงินกู้ 1 ล้านล้านบาท (ประมาณร้อยละ 6 ของ GDP) เพื่อสนับสนุนการแจกจ่ายเงินเยียวยา การรับมือด้านสาธารณสุข และการฟื้นฟูกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผ่านการจ้างงานของภาครัฐหลังจากการระบาดของโควิด-19 เป็นต้น จากวงเงินงบประมาณ 5.55 แสนล้านบาทที่ได้รับการอนุมัติมาเพื่อแจกจ่ายเงินเยียวยาให้กับครัวเรือน เกษตรกร และผู้ประกอบการ ได้มีการเบิกจ่ายไปแล้วประมาณ 3 แสนล้านบาท แม้ว่าจะมีความท้าทายในการดำเนินการ รัฐบาลได้ใช้กลไกความช่วยเหลือทางสังคมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วและจัดตั้งโครงการขนาดใหญ่ขึ้นมาใหม่เพื่อแจกจ่ายเงินช่วยเหลือให้กับกลุ่มเปราะบาง ที่อาจไม่ได้รับความคุ้มครองใดๆ จึงส่งผลให้ประเทศไทยดำเนินการได้ค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ทั้งในด้านขนาด ความรวดเร็วในการดำเนินการ และการกำหนดเป้าหมายของมาตรการ

มองไปข้างหน้าและความเสี่ยง

เศรษฐกิจไทยคาดการณ์ว่าจะฟื้นตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปในช่วง 2 ปีข้างหน้า แต่แนวโน้มยังมีความไม่แน่นอนสูง คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจไทยจะฟื้นตัวขึ้นมาอยู่ที่ร้อยละ 4.0 ในปี 2564 และขยายตัวขึ้นอีกเป็นร้อยละ 4.7 ในปี 2565 ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตกลับไปสู่ระดับเดียวกับปี 2562 ก่อนการระบาดของโควิด-19 คาดการณ์ว่าผลผลิตโดยรวมจะสูญเสียสูงถึงร้อยละ 7.8 ต่อปี เมื่อเทียบกับการประมาณการในเดือนมกราคมปี 2563 อุปสงค์ในประเทศคาดว่าจะปรับตัวเพิ่มขึ้นเนื่องจากการยกเลิกข้อจำกัดในการเดินทางภายในประเทศ ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและภาคธุรกิจที่ปรับตัวดีขึ้น รวมถึงนโยบายการคลังที่ให้การสนับสนุน แต่อุปสงค์จากต่างประเทศจะฟื้นตัวช้าลง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการฟื้นตัวเพียงเล็กน้อยในด้านการค้าโลกและจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเพิ่มขึ้นตั้งแต่กลางปี 2564 เป็นต้นไป โดยคาดว่ามาตรการควบคุมการเดินทางระหว่างประเทศจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง หากขาดนโยบายช่วยเหลือเยียวยา ผลกระทบของการแพร่ระบาดครั้งนี้ต่อการลงทุน การสะสมทุนมนุษย์ และผลิตภาพอาจสร้างแผลเป็นในระยะยาวต่อผลผลิตของประเทศ

เนื่องจากจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 ยังคงเพิ่มสูงขึ้นทั่วโลก จึงทำให้ความเสี่ยงที่มีต่อแนวโน้มเศรษฐกิจเอนเอียงไปในด้านลบ หากไวรัสยังคงแพร่ระบาดทั่วโลกอย่างต่อเนื่องหรือหากความคืบหน้าในการพัฒนาและแจกจ่ายวัคซีนช้ากว่าที่คาดการณ์ไว้ การฟื้นตัวอาจช้าและหยุดชะงักเป็นช่วง ๆ ซึ่งการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวนั้นขึ้นอยู่กับว่าพรมแดนระหว่างประเทศจะเปิดขึ้นอีกครั้งเมื่อไหร่และผู้คนยังมีความลังเลในการเดินทางไปต่างประเทศอยู่หรือไม่ รวมทั้งความพยายามที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศแทนจะประสบผลสำเร็จเพียงไร ซึ่งทั้งหมดนี้ยังคงมีความไม่แน่นอน หากความเสี่ยงเหล่านี้มีความชัดเจนขึ้นก็อาจส่งผลลบอย่างรุนแรงยิ่งขึ้นต่อผลผลิตระดับศักยภาพ และอาจเผยให้เห็นถึงความเปราะบางทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับ SME และครัวเรือน กรณีฉากทัศน์ที่แย่กว่าฐาน การเติบโตทางเศรษฐกิจอาจลดลงไปเป็นร้อยละ -6.7 ในปี 2563 และร้อยละ 3.4 ในปี 2564

นอกจากโควิด-19 แล้วยังมีปัจจัยความเสี่ยงจากภายในและภายนอกประเทศอีกหลายประการ ความไม่สงบทางการเมืองที่ยืดเยื้อมานานอาจทำลายความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและภาคธุรกิจซึ่งขัดขวางการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ และยังเป็นการรบกวนการปฏิรูปนโยบายที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นต่อการฟื้นตัวและสนับสนุนการเติบโตในระยะยาวดังเช่นที่ระบุไว้ด้านล่างนี้อีกด้วย ถึงแม้ว่าการควบคุมการระบาดอาจจะสามารถทำได้สำเร็จในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า แต่การยกเลิกการเยียวยาทางการคลังและการเงินก่อนกำหนดอาจเป็นอุปสรรคต่อการฟื้นตัวของประเทศไทยได้ ความตึงเครียดทางการค้าและ/หรือการชะงักงันของห่วงโซ่อุปทานที่อาจเกิดขึ้นอีกอาจยับยั้งการฟื้นตัวของภาคต่างประเทศ แม้ว่าข้อตกลงทางการค้าที่เพิ่งจะลงนามและที่ยังรอดำเนินการอยู่อาจให้การสนับสนุนได้บ้างก็ตาม

ตลาดแรงงานของประเทศไทย: ความท้าทายและการออกนโยบายเพื่อผลักดันการฟื้นฟูการจ้างงาน

ตลาดแรงงานต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดการระบาดของโควิด-19 ตลาดแรงงานมีความอ่อนแอเดิมจากการสร้างงานที่ขาดความดึงดูด งานคุณภาพต่ำและการจ้างงานนอกระบบที่มีจำนวนมาก การมีส่วนร่วมของกำลังแรงงานที่ลดลงและประชากรสูงวัยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเคลื่อนย้ายของแรงงานไปทำงานในภาคที่มีผลิตภาพสูงขึ้นได้หยุดชะงักในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มว่าโควิด-19 อาจจะชะลอการเคลื่อนย้ายของแรงงานไปสู่งานที่มีผลิตภาพสูงขึ้น

ผบกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้จำนวนชั่วโมงการทำงานลดลงอย่างรวดเร็วและแรงงานหันกลับไปภาคเกษตรกรรมเพื่อให้มีรายได้ อัตราการว่างงานอย่างเป็นทางการเพิ่มขึ้นสองเท่าจากร้อยละ 1.0 ในไตรมาสสุดท้ายของปี 2562 เป็นร้อยละ 2.0 ในไตรมาสที่สองของปี 2563 ซึ่งเป็นระดับสูงสุดนับตั้งแต่ปี 2552 โดยมีการว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลุ่มคนวัยรุ่น มีการเลิกจ้างงานทั่วทุกภาคส่วน โดยในไตรมาสที่สองของปี 2563 มีจำนวนงานน้อยลง 650,000 ตำแหน่งเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ข้อมูลยังระบุด้วยว่าแรงงานจำนวนมากที่ถูกเลิกจ้างจากภาคส่วนอื่น ๆ ได้ย้ายเข้ามาทำงานในภาคเกษตรกรรมที่มีผลิตภาพต่ำซึ่งมีการจ้างงานมากกว่า 700,000 ตำแหน่งในระหว่างไตรมาสแรกและไตรมาสที่สอง ซึ่งเป็นการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นมากผิดปกติแม้ในภาคส่วนที่โดยทั่วไปเติบโตอยู่แล้วในช่วงเวลานั้นของปี จำนวนชั่วโมงการทำงานลดลงมากกว่าร้อยละ 10 ในระหว่างไตรมาสที่สองของปี 2562 ถึงไตรมาสที่สองของปี 2563 โดยมีค่าจ้างเฉลี่ยอยู่ที่ 3,114 บาทต่อสัปดาห์ซึ่งแปลเป็นการสูญเสียรายได้มากกว่า 311 บาทต่อสัปดาห์ต่อคน และทำให้หลายๆ ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะขัดสนทางการเงิน จากรายงานการติดตามเศรษฐกิจของประเทศไทยในเดือนมิถุนายน คาดการณ์ว่ารายได้ของแรงงานที่ลดลงจะทำให้ผู้ที่มีรายได้ต่อวันต่ำกว่า 5.50 ดอลลาร์สหรัฐตามภาวะเสมอภาคของอำนาจซื้อ (PPP) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ภาวะประชากรสูงวัยของประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจะส่งผลให้อุปทานแรงงานลดลงซึ่งทำให้ปัญหาตลาดแรงงานทวีความรุนแรงมากขึ้น อัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงอย่างรวดเร็วและประชากรที่มีอายุยืนขึ้นทำให้ภาวะประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศไทยและอยู่ในระดับที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น จำนวนปีสำหรับกลุ่มประชากรวัย 65 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมดเป็นร้อยละ 14 ซึ่งการวัดนี้มักจะใช้เพื่อประมาณการความรวดเร็วของการสูงวัยขึ้นของประชากร โดยคาดว่าจะใช้เวลา 115 ปี และ 69 ปี ในประเทศที่มีรายได้สูงอย่างประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาตามลำดับ แต่สำหรับไทยคาดว่าจะใช้เวลาเพียง 20 ปีเท่านั้น มีการคาดการณ์ว่าส่วนแบ่งประชากรวัยทำงานจะลดลงจากร้อยละ 71 ของประชากรในปี 2563 เป็นร้อยละ 66 ในปี 2573 และร้อยละ 56 ในปี 2603 หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายและพฤติกรรมที่จะช่วยเพิ่มปริมาณแรงงานและเพิ่มผลิตภาพ สิ่งนี้อาจส่อถึงกลไกการเติบโตของรายได้ต่อหัวที่ลดลงเนื่องจากจำนวนคนที่ทำงานน้อยลงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดและเงินออมสำหรับการลงทุนลดลง หากไม่มีการปรับเปลี่ยนใด ๆ คาดว่าการเปลี่ยนแปลงทางประชากรจะทำให้การเติบโตเฉลี่ยต่อปีของ GDP ต่อหัวลดลงร้อยละ 0.86 เปอร์เซ็นต์ในช่วงระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า การสูงวัยของประชากรจะทำให้ผลกระทบเชิงลบของผลิตภาพแรงงานที่ต่ำทวีความรุนแรงมากขึ้น (ซึ่งเห็นได้จากการกระจุกตัวของงานที่มีคุณภาพต่ำ) และการมีส่วนร่วมของแรงงานที่ลดลงต่อรายได้ประชาชาติ

การเพิ่มผลิตภาพและการมีส่วนร่วมของกำลังแรงงานของผู้สูงอายุและแรงงานหญิงสามารถถ่วงดุลผลกระทบเชิงลบของภาวะประชากรสูงวัยได้ ระบบอัตโนมัติ (Automation) กระบวนการแปลงเป็นรูปแบบดิจิทัล (Digitization) และเทคโนโลยีอื่นๆ ที่ก้าวหน้าขึ้นอาจทำให้คนจำนวนน้อยสามารถผลิตงานได้มากขึ้น และสร้างโอกาสให้บริษัทต่างๆ ได้เข้าไปอยู่ในห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chains) ใหม่ ในขณะเดียวกันก็เป็นการฟื้นฟูการลงทุนที่จำเป็นเพื่อยกระดับการเติบโตในระยะยาวของประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง การเพิ่มมาตรฐานด้านสุขภาพและการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงลักษณะของงานหมายความว่ายังมีพื้นที่ให้แรงงานมีส่วนร่วมมากขึ้นด้วย

นโยบายเพื่อรับมือกับผลกระทบจากภาวะประชากรสูงวัยมีให้เลือกหลายประการ ซึ่งอาจช่วยส่งเสริมการฟื้นฟูจากโควิด-19 ได้อย่างยั่งยืนด้วย ในระยะสั้น โครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและฝึกทักษะใหม่สามารถถูกนำมาใช้ร่วมกับการสนับสนุนทางการเงิน เพื่อช่วยให้แรงงานที่ถูกปลดออกกลับมาทำงานได้ การฝึกอบรมควรตั้งเป้าไปที่แรงงานจากภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการระบาดของโควิด-19 (เช่น ภาคการท่องเที่ยว) และควรจัดให้มีการฝึกอบรมในภาคยุทธศาสตร์ที่มีแนวโน้มเติบโตในระยะใกล้และระยะกลาง (เช่น ภาคการดูแล) โดยจัดการฝึกอบรมทักษะด้านอารมณ์และการบริหารจัดการความคิด เช่น การทำงานเป็นทีมและการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นทักษะที่นายจ้างต้องการเป็นอย่างมาก และทักษะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ โดยอาจมีการให้เงินอุดหนุนการฝึกอบรมในรูปแบบของบัตรค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมการฝึกอบรมและเงินค่าจ้างสนับสนุนเพื่อส่งเสริมให้เกิดความต้องการในการฝึกอบรม หรืออุดหนุนในรูปแบบของการสนับสนุนสตาร์ท-อัพเพื่อการสร้างอาชีพอิสระ โครงการเหล่านี้ควรตามด้วยโครงการระยะยาวเพื่อเสริมสร้างระบบการพัฒนาแรงงาน รวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลตลาดแรงงานขั้นสูงเพื่อเพิ่มความเชื่อมโยงกับภาคเอกชน และเพื่อรับประกันว่าการศึกษาและการฝึกอบรมเหล่านี้ตรงกับความต้องการของนายจ้าง ซึ่งจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าแรงงานจะมีทักษะทางเทคนิค ทักษะดิจิทัล และทักษะด้านอารมณ์ (เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคิดเชิงวิพากษ์) ที่เชี่ยวชาญขึ้น ซึ่งเป็นที่ต้องการมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีอุตสาหกรรม 4.0 เกิดขึ้นในประเทศไทย ภาวะประชากรสูงวัยยังสร้างโอกาสในการเพิ่มการจ้างงานในภาคการดูแลผู้สูงวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดการดูแลผู้สูงอายุที่กำลังเติบโต ซึ่งจะต้องใช้ทั้งแรงงานทักษะต่ำและผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี

อุปสรรคที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในตลาดแรงงานมากขึ้นของสตรีและผู้สูงอายุสามารถถูกจัดการได้ การเพิ่มการมีส่วนร่วมของแรงงานสตรีทำได้โดยให้สตรีสามารถเข้าถึงตลาดแรงงานได้ง่ายขึ้นและลดค่าใช้จ่ายในการดูแลบุตร อนุญาตให้ผู้ปกครองสามารถลางานได้มากขึ้น และสนับสนุนโครงการช่วยเหลือผู้สูงอายุ การขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุทำได้โดยส่งเสริมรูปแบบการทำงานที่ยืดหยุ่นและอาจขยายอายุเกษียณออกไป รวมถึงการจัดทำดัชนีอายุหรือดัชนีการทรงชีพ นั่นคือการเชื่อมโยงอายุเกษียณกับช่วงชีวิตเมื่อเกษียณอายุ โครงการริเริ่มเหล่านี้จะต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงต้นทุนทางการคลังเป็นหลัก บางโครงการรัฐบาลมีส่วนเพียงเล็กน้อย เช่น การเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการทำงานที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามโครงการอื่น ๆ ก็ต้องอาศัยต้นทุนทางการเงินจำนวนมาก ซึ่งต้องมีการประเมินประสิทธิผลของโครงการเหล่านี้อย่างรอบคอบเป็นสำคัญ โดยการจัดให้มีโครงการนำร่องเพื่อพิจารณาว่าอะไรได้ผลบ้าง ควรมีการประเมินประสิทธิผลของแผนงานที่มีอยู่ เช่น มาตรการจูงใจทางภาษีเพื่อส่งเสริมการจ้างแรงงานสูงอายุ เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ หากพบว่าไม่มีประสิทธิผล ก็จะได้นำเงินจากโครงการดังกล่าวไปลงทุนในโครงการอื่นที่ได้ผล แม้ว่าต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงแต่ก็จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่าประเทศไทยสามารถฟื้นตัวจากการระบาดของโควิด-19 ได้อย่างรวดเร็วและเพื่อลดผลกระทบเชิงลบในระยะยาวที่มีผลต่อการเติบโตของภาวะประชากรสูงวัย

World Bank Group, Thailand Office
Siam Piwat Tower, 30th Floor,
989 Rama I Road, Pathumwan, Bangkok 10330
Email.thailand@worldbank.org
Tel. +66-2686-8300
www.worldbank.org/thailand
Facebook World Bank Thailand